

„Kisvilágok, bensőnk zugaiba rejtett-óvott vidékek...”

Egy történész kisvárosi kalandozásai

Péntek Imre
(1942, Lenti)
költő, kritikus, József
Attila-díjas, Zalaegerszegen él

Tamáska Péter: *Keszthely*
– *Régiségek, furcsaságok, nyáröröm*,
Kairosz Kiadó, 2020.

Régóta híve vagyok az igényes regionalizmusnak. Most fedeztem fel a Kairosz Kiadó sorozatát, a „féltett kishazákat”, amely ennek a gondolatnak, elképzelésnek a megjelenítését, megvalósítását támogatja, az írott szó erejével. A sorozat újabb darabja *Keszthely – Régiségek, furcsaságok, nyáröröm* címmel jelent meg, szerzője egy általam ismert, becsült történész, Tamáska Péter, aki pár éve a fővárosból a kisvárosba költözött, majd igazi felfedezéseket tett a vidék gyarló porában. Mivel jó magam is éltem e tisztaságban – a nyolcvanas években, méghozzá Csengey Dénes társaságában –, kíváncsi voltam, az író milyen élményeket, gondolatokat szerzett a Balaton-part e kissé álmos városkájában? Az értelmiségi szereplők jó részét személyesen is ismertem, ismerem, ezért könnyebb eligazodnom a kis kötet kanyargós, gazdag ismereteket kínáló útjain.

A szerző első felfedezése: „A Keszthelyi-öbölnek saját közönsége, üzletköre és saját történeteinek vannak”. Megemlíti a pünkösdi regattát, amint felvonul a kitáguló öböl vizén, és a hőmpölygő tömeget, amint az ünnepek ezernyi kínálatának hullámain lebeg. Hisz itt van hazánk egyik legnagyobb, talán legszebb kastélya,

a Helikon Kastélymúzeum, amely a maga impozáns méreteivel egymagában is különlegesség. A lehetőség, amelyet Fenékpuszta kínál, vetekszik a Rajna-vidék római kultúrmaradványaival. A mostani utépítkezés, útpályák kiszabása erre is alkalmat teremthet: hogy a táj szépsége innen, a Zala torkolatából is feltáruljon. A történelmi nyomokat hagyó népvándorlás, a különböző betelepülések változatos lakosságot hagytak itt, a magyar honfoglalók pedig magukba olvastották az itt talált népeiséget, többek között a tájon meghonosodott avarokat is.

A mai utódok a Csaba kocszában beszélnek meg a tapasztalatokat, és óhatatlanul felmerül Fiume képe is, amely a múlt századfordulón a magyar tengerjárás kapuja lett. „Olyan ez a Balaton, mint Fiuménál a tenger” – jegyzi meg a szerző maga is. Előkerülnek az újkori hősök is, mint Bertha Bulcsu a balatoni írásaival, történeteivel, vagy Csurka István és Rákossy Gergegy. Az idekerült jugoszláv Hornyik Miklós is gyarapította a társaságot.

Csurka volt az „őshonos” (egy „varjúvárat” szerzett magának a szovjet tantiémékből), és egy italpárbaj emlékét is megőrizte a helyi

legendárium. A borok tekintetében a helyi olaszrizling verhetetlen, áttetsző, zöld színével sok italt kedvelőnek szolgált romlására.

Moldova érdeklődése sem használt az itteni ügyeknek: a Kis-Balatont fölöslegesnek tartotta, ami csak ártott a természetjavítók ügyködésének. Ám mások a korábbi állapot, a Hévíz-Keszthely-Sármellék lápterületének visszaállítását javasolják. A Keszthelyi-öböl köszöni, megvan. A civilizációs rontás ellenére. A napimádók is megkapják a magukét, az őszi búcsúzás a Csaba borozóban pedig igazi istenhozzád a szezonról.

A továbbiakban a viharos múlt tragikus évei kerültek a történész figyelmébe. Hisz voltak olyan elődei – mint Vers D. Csaba –, akik a II. világháború város környéki hadműveleteit örökítették meg. A limes menti századok után jött magyar középkor, amely a Festetics család sikerét hozta, Mosaburg és környéke pedig lassan

feledésbe merült, ma már csak a régészet ostromolja nagy erővel.

Az újkori szekció békésen osztozik meg a bőséges múzeumi kínálaton, amelynek fő látványossága a több épületből álló Festetics Kastélymúzeum. Az újonnan épült Balatoni Múzeum – Györgyi Dénes műve – valóságos kis ékszerdoboz, amely változatos programjaival csábítja a betérőket. Képet kapunk a szerzőnek köszönhetően a környező kis „muzeumocskák-ról”, és egy bakonyalji bányászballedáról is, amely az '56-ban robbantó ajkai bányászokról szól. A főhőst, Hamusics János fiatal vájárt felakasztották, társait súlyos börtönre ítélték. Veszprém megyében Papp János volt úr, Keszthely is nehezen került vissza Zalához. Szó esik még a Horthy-korszak betiltott kitüntetéseiéről, amelyek egy ismerősnél megtekinthetők, a fenékpusztai Festetics-lótenyésztéséről, az írók 1932-es balatoni körútjáról, Ferenc József keszthelyi látogatásáról.

Előkerül Sági Károly, a Balatoni Múzeum egykori igazgatója, történész, aki mindenféle adatok, dokumentumok birtokosa: sokan éltek és élnek ma is az ő feljegyzéseiből. A hajdan virágzó polgárváros a rendszerváltás idején tért ismét magához, például Czoma László képviselővé választásával, valamint ide került Csengey Dénes is, aki itt szervezte meg – Csurka Istvánval – az MDF pártszervezeteit és első akcióit.

Az író szerint Keszthelyt ma is a kánikula teszi boldoggá, azok a bizonyos „nyárörömök”. E nyugtalan elme felfedezi magának a kisvárost, különös dolgokat tud meg múltjáról, a magyar települések egyik gyöngyszeméről, házának balkonján könyvet vesz elő, miközben esténként hallgatja a harangok szavát. A tartalmas kötet egy elnyugvó lélek fellobbanása, amely kimerítő történelmi tudással felvértezve veszi birtokba új lakóhelyét, vándorútjának valószínű utolsó állomását. Jelenbe és múltba vezető élvezetes útjain érdemes elkísérni.

Péntek Imre

II. Lajos király (Mohácsi Nemzeti Emlékhely, 1976, fa, fotó: Ády – kozterkep.hu)